

LBRIS

We know
books

Andreea Verțeș-Olteanu

12 teme de Drept constituțional

Ediția 2

Editura C.H. Beck
București 2022

Cuprins

Cuvânt-înainte	XI
Abrevieri.....	XIII
Capitolul 1. Dreptul constituțional român.....	1
Bibliografie.....	1
Structura cursului	1
§1. Noțiunea de drept constituțional	1
§2. Raportul juridic de drept constituțional.....	2
§3. Normele de drept constituțional.....	2
§4. Izvoarele dreptului constituțional.....	3
§5. Ierarhia normelor juridice	3
§6. Validitatea, conformitatea și forța abrogativă și derogatorie a normelor juridice	5
§7. Controlul respectării ierarhiei normative	7
§8. Locul dreptului constituțional în sistemul dreptului. Scurtă privire istorică asupra dreptului constituțional	8
Întrebări-grilă	9
Întrebări, teme de referat, lexic juridic	11
Referate	11
Lexic juridic	12
Spețe.....	15
Capitolul 2. Teoria constituției (1).....	19
Bibliografie.....	19
Structura cursului	19
§1. Noțiunea de constituție.....	20
§2. Formele constituției	21
§3. Conținutul constituției.....	22
Întrebări, teme de referat	25
Lexic juridic	30
Întrebări-grilă	32
Capitolul 3. Teoria constituției (2).....	35
Bibliografie.....	35
Structura cursului	35
§1. Elaborarea constituției.....	36
§2. Revizuirea Constituției.....	39

§3. Abrogarea constituției	41
§4. Constituțiile române	42
Întrebări, teme de referat	43
Teme de referat.....	51
Jurisprudență constituțională.....	51
Adevărat-fals	52
Întrebări-grilă	53
Capitolul 4. Protecția constituției.....	57
Bibliografie.....	57
Structura cursului	57
§1. Justificarea controlului de constituționalitate.....	57
§2. Controlul exercitat de un organ politic.....	60
§3. Controlul exercitat de un organ independent față de puterea politică.....	61
§4. Controlul legilor în România	62
Legislație conexă.....	64
Discuții pe marginea cursului, întrebări, teme de referat.....	64
Teme de referat.....	67
Adevărat-fals	68
Întrebări-grilă	70
Capitolul 5. Curtea Constituțională a României.....	72
Bibliografie.....	72
Structura cursului	72
§1. Atribuțiile Curții Constituționale a României.....	72
§2. Efectele deciziilor Curții Constituționale.....	84
Discuții pe marginea cursului, întrebări, teme de referat, jurisprudență constituțională	85
Întrebări, teme de referat	85
Discuții pe marginea cursului, jurisprudență constituțională	86
Jurisprudență constituțională.....	91
Spețe.....	98
Întrebări-grilă	103
Capitolul 6. Statul.....	115
Bibliografie.....	115
Structura cursului	115
Statul.....	115
§1. Noțiunea de stat.....	115
§2. Elementele statului.....	116
§3. Formele statului	118
§4. Caracterele juridice ale statului.....	119
§5. Funcțiile statului.....	120
Puterea de stat	121
§6. Noțiunea de putere	121
§7. Separația puterilor în stat	122

§8. Loialitatea constituțională.....	122
§9. Forma de guvernământ.....	124
Discuții pe marginea cursului, întrebări, teme de referat.....	124
Întrebări, teme de referat.....	130
Jurisprudență constituțională.....	131
Adevărat-fals.....	135
Întrebări-grilă.....	136
Capitolul 7. Actul legislativ.....	139
Bibliografie.....	139
Structura cursului.....	139
§1. Actele Parlamentului României.....	139
§2. Procedura legislativă în sistemul constituțional român.....	141
§3. Actele Guvernului României.....	145
§4. Natura juridică a deciziilor Curții Constituționale.....	146
Discuții pe marginea cursului, întrebări.....	146
Jurisprudență constituțională, teme de referat.....	147
Spețe.....	151
Adevărat-fals.....	155
Întrebări-grilă.....	157
Capitolul 8. Puterea legislativă (1).....	161
Bibliografie.....	161
Structura cursului.....	161
§1. Structura Parlamentului. Bicameralismul.....	161
§2. Organizarea internă a Parlamentului României.....	164
§3. Funcționarea Parlamentului.....	169
§4. Rolul Parlamentului.....	170
Discuții pe marginea cursului, întrebări, teme de referat.....	173
Întrebări, teme de referat.....	175
Jurisprudență constituțională.....	175
Spețe.....	179
Întrebări-grilă.....	183
Capitolul 9. Puterea legislativă (2).....	186
Bibliografie.....	186
Structura cursului.....	186
§1. Mandatul parlamentar în România.....	187
§2. Drepturile și obligațiile deputaților și senatorilor.....	190
§3. Protecția mandatului parlamentar.....	191
§4. Principii de conduită parlamentară. Răspundere și sancțiuni.....	194
Legislație conexă.....	195
Discuții pe marginea cursului, întrebări.....	195
Jurisprudență constituțională, teme de referat.....	196
Spețe.....	201
Întrebări-grilă.....	202

Capitolul 10. Puterea executivă. Președintele României.....	205
Bibliografie.....	205
Structura cursului	205
§1. Mandatul prezidențial	206
§2. Rol și atribuții	209
§3. Răspunderea Președintelui	211
§4. Actele Președintelui. Contestarea actelor Președintelui	213
Legislație conexă.....	215
Discuții pe marginea cursului, întrebări, teme de referat.....	216
Jurisprudență constituțională.....	216
Spețe.....	220
Întrebări-grilă	225
Capitolul 11. Puterea executivă. Guvernul României	228
Bibliografie.....	228
Structura cursului	228
§1. Rolul și atribuțiile Guvernului	228
§3. Primul-ministru	234
§4. Răspunderea Guvernului.....	235
§5. Funcționarea Guvernului.....	236
§6. Actele Guvernului	237
Discuții pe marginea cursului, întrebări, teme de referat.....	238
Jurisprudență constituțională.....	239
Spețe	242
Întrebări-grilă	246
Capitolul 12. Autoritatea judecătorească	249
Bibliografie.....	249
Structura cursului	249
§1. Putere judecătorească sau autoritate judecătorească?	249
§2. Principiile constituționale ale autorității judecătorești	250
§3. Puterea judecătorească în România.....	254
§4. Instanțele judecătorești.....	255
§5. Ministerul Public.....	256
§6. Consiliul Superior al Magistraturii.....	256
§7. Raporturile autorității judecătorești cu legislativul și executivul	258
Discuții pe marginea cursului, întrebări	259
Jurisprudență constituțională, teme de referat	261
Întrebări-grilă	266
Spețe recapitulative	268
Legislație.....	296
Constituția României din 1991, republicată	296
Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale... ..	328
Bibliografie.....	345

Capitolul 1

Dreptul constituțional român

Bibliografie

- *Criste Mircea*, Dreptul constituțional. Un drept al statului, Ed. Universul Juridic, București, 2017.
- *Dănișor Dan Claudiu*, Drept constituțional și instituții politice, Vol. I. Modernitate, liberalism și drepturile omului, ed. a 2-a, Ed. Simbol, Craiova, 2018, p. 5-245.
- *Deleanu Ion*, Instituții și proceduri constituționale, în dreptul român și în dreptul comparat, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 3-24.
- *Selejan-Guțan Bianca*, Drept constituțional și instituții politice, vol. I, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2015, p. 1-16.
- *Kelsen Hans*, Doctrina pură a dreptului, traducere de Ioana Constantin, Ed. Humanitas, București, 2000.
- *Muraru Ioan, Tănăsescu Elena Simina* (coord.), Constituția României. Comentariu pe articole, Ed. C.H. Beck, București, 2008.
- *Muraru Ioan, Tănăsescu Elena Simina*, Drept constituțional și instituții politice, vol. I, ed. a 15-a, Ed. C.H. Beck, București, 2016, p. 11-37.
- *Toader Tudorel, Safta Marieta*, Constituția României, ed. a 3-a, îngrijită și annotată, Ed. Hamangiu, București, 2019, p. 9-38.

Structura cursului

§1. Noțiunea de drept constituțional

- Enumerați câteva dintre multiplele valențe ale noțiunii *Drept*.
- Definiți noțiunea de *instituție* și pe cea de *instituții politice*.
- Putem concepe Dreptul în afara Moralei? Care ar fi principala diferență dintre normele juridice și cele morale? Regulile morale, deși lipsite de forța coercitivă a statului, se regăsesc sau nu în Constituție?
- Cum ați defini, de pildă, *buna-credință*, *bunele moravuri* sau *morala publică*? Există un drept la fericire?
- Clarificați următorii termeni: *societate*, *stat*, *drept*, *politică* și *morală*.
- În ce secol se impune noțiunea *Drept constituțional*? Care au fost principalele evenimente istorice care au contribuit la apariția sa?

- Care este obiectul dreptului constituțional? Putem discuta despre o pluralitate de păreri? Care sunt opiniile profesorilor André Hauriou, Maurice Duverger sau Louis Favoreu? Dezvoltați ideea obiectului întreit al dreptului constituțional, dezvoltată de profesorul Louis Favoreu. Poate fi caracterizat dreptul constituțional ca fiind un drept dinamic?
- Care sunt principalele trăsături ale dreptului constituțional?

§2. Raportul juridic de drept constituțional

- Care sunt raporturile juridice proprii dreptului constituțional? Care este obiectul de reglementare al dreptului constituțional? Normele cuprinse în textul legii fundamentale sunt în totalitatea lor norme de drept constituțional sau nu?
- Identificați particularitățile normelor de drept constituțional.
- Care sunt subiectele raporturilor juridice de drept constituțional? Unitățile administrativ-teritoriale sunt sau nu subiecte ale acestor raporturi?
- În ceea ce privește subiectele raporturilor de drept constituțional, acestea prezintă două trăsături specifice: unul dintre subiecte este întotdeauna fie deținătorul puterii de stat, fie statul, fie un organ reprezentativ, iar aceste subiecte acționează în mod necesar într-un raport juridic apărut în activitatea de instaurare, menținere și exercitare a puterii. Ținând cont de aceste particularități, stabiliți dacă poporul, statul, organele statului, partidele și formațiunile politice, cetățenii, străinii și apatrizii au sau nu calitatea de subiect al raporturilor de drept constituțional.

§3. Normele de drept constituțional

A. Definiție: Normele dreptului constituțional sunt acele reguli de conduită general obligatorii care reglementează relații sociale fundamentale ce apar în procesul instaurării, menținerii și exercitării puterii.

Trăsături specifice: unele norme constituționale cuprind, pe lângă reglementări ale unor relații sociale, și reglementări de principiu sau definiții ale unor instituții [ex.: art. 16 alin. (2) sau art. 61 alin. (1) din Constituția României].

B. Norma juridică are o structură trihotomică: ipoteză, dispoziție, sancțiune.

Trăsături specifice: în dreptul constituțional, sancțiunile prezintă unele particularități:

- a) pentru mai multe dispoziții poate exista o singură sancțiune;
- b) sancțiunile unor norme de drept constituțional pot apărea în alte ramuri de drept, atunci când este vorba de norme cu dublă natură juridică;
- c) există și sancțiuni specifice de drept constituțional: declararea neconstituționalității unui act normativ/partid politic; revocarea din funcție; suspendarea din funcție a Președintelui României etc.

C. Clasificare:

a) *norme de drept constituțional cu aplicație mijlocită* (acele norme ce cuprind reglementări de principiu, iar aplicarea lor se face prin intermediul altor norme de drept constituțional sau aparținând altor ramuri de drept), și

b) *norme de drept constituțional cu aplicație nemijlocită* (care nu au nevoie de alte norme pentru a fi puse în aplicare).

§4. Izvoarele dreptului constituțional

- Ce înseamnă izvor de drept? Care este diferența dintre izvoarele materiale și cele formale?
- Nu toate izvoarele dreptului sunt izvoare de drept constituțional. În principiu, sunt izvoare ale dreptului constituțional român numai actele normative care sunt adoptate de autoritățile publice reprezentative și care, în plus, trebuie să conțină norme juridice care să reglementeze relații sociale fundamentale ce apar în procesul instaurării, menținerii și exercitării puterii statale. Ținând cont de aceste două criterii în măsură să ne ajute la identificarea izvoarelor formale ale dreptului constituțional, argumentați dacă obiceiul juridic (cutuma), hotărârile Guvernului, regulamentele de organizare și funcționare ale Camerelor Parlamentului, legislația delegată și convențiile colective reprezintă sau nu izvor formal de drept constituțional.
- Hans Kelsen, în lucrarea sa *Doctrina pură a dreptului*, afirma că „ordinea juridică nu este un sistem de norme juridice plasate toate la același nivel, ci un edificiu cu mai multe etaje suprapuse, o piramidă sau ierarhie formată dintr-un anumit număr de etaje unde se află normele juridice (...). Validitatea unei norme care este creată conform unei alte norme se fundamentează pe aceasta; la rândul său, crearea acesteia din urmă a fost ea însăși reglată de altele, care constituie la rândul lor fundamentul validității sale, și acest mers regresiv duce în final la norma fundamentală, norma presupusă”. Enumerați cele mai importante izvoare formale ale dreptului constituțional român în ordinea descrescătoare a forței lor juridice.
- Ce este obiceiul juridic (cutuma)? Care este diferența dintre obiceiul constituțional și constituția cutumiară? Putem avea o intervenție *contra legem* a obiceiului juridic? Rolul și importanța obiceiului juridic diferă în dreptul privat față de dreptul public?

§5. Ierarhia normelor juridice

Care este originea normelor juridice? Cine este calificat să le elaboreze? Acest rol revine puterilor (autorităților) publice – organele statului, care exprimă voința populară (voința majorității). Prin urmare, „dreptul este acea politică care s-a impus” (E. Girault) și „politică creează dreptul” (P. Avril). Astfel apar regulile scrise și nescrise, formalizate și neformalizate (G. Dupuis); acestea sunt ierarhizate și

coordonate în așa fel încât formează o ordine juridică comparată, într-o teorie clasică ce îi aparține lui Hans Kelsen, cu o piramidă. Diversitatea de norme ce rezultă îl bucură, poate, pe inițiat, dar ridică probleme legate de accesibilitate în fața „legii” (în sens larg) pentru cetățeanul de rând (în 2019, în România, sunt în vigoare 8.920 legi, 1.116 ordonanțe și 2.429 ordonanțe de urgență).

Ierarhia normelor = în funcție de relația existentă între autoritățile publice, care decurge din gradul lor de „intimitate” cu suveranitatea, forța juridică a normelor pe care acestea le edictează corespunde imaginii sugerate de Hans Kelsen: „Ordinea juridică este o piramidă formată dintr-un anumit număr de etaje sau paliere de norme juridice”, în vârful căreia se află Constituția, care stabilește regulile de redactare a legii, și care se impune, la rândul său, asupra celorlalte norme juridice, acestea putând fi adoptate numai în baza legii și în limitele prevăzute de lege, pentru a produce efecte juridice. Legătura de dependență care rezultă este sancționată printr-un control al legii încredințat judecătorului constituțional și un control al actelor emise de către puterea executivă, încredințat judecătorului administrativ. „Ordinea juridică nu este un sistem de norme juridice plasate toate la același nivel, ci un edificiu cu mai multe etaje suprapuse, o piramidă sau o ierarhie formată (pentru a spune așa) dintr-un anumit număr de etaje unde se află normele juridice”. Ierarhia normelor se datorează, în principal, ierarhiei existente între autoritățile care adoptă aceste norme, care, la rândul său și în ultimă instanță, rezultă din legea fundamentală. „Validitatea unei norme care este creată conform unei alte norme se fundamentează pe aceasta; la rândul său, crearea acesteia din urmă a fost ea însăși reglată de altele, care constituie la rândul lor fundamentul validității sale, și acest mers regresiv duce în final la norma fundamentală, norma presupusă” (Kelsen, 2000, p. 229).

În dreptul pozitiv român (sau dreptul aplicabil), normele formalizate sunt, după cum urmează: Constituția, norma supremă pe plan intern, protejată ca atare [art. 1 alin. (5) + art. 150-152 din Constituția României]; norma internațională (prin care înțelegem tratatul care reglementează raporturile dintre subiecte de drept internațional); actele legislative europene, și anume regulamentul european (art. 288 TFUE), obligatoriu în toate elementele sale și direct aplicabil în toate statele membre UE, directiva, care obligă statele membre ale Uniunii Europene să acționeze cu scopul de a atinge un anumit obiectiv prin intermediul normei naționale și decizia, obligatorie în toate elementele sale, iar în cazul în care se indică destinatarii, decizia este obligatorie numai pentru aceștia; legea, act al Parlamentului (art. 73 din Constituția României); ordonanțele și hotărârile de Guvern (art. 108 din Constituția României).

În teorie, se poate discuta și despre o singură formă de normă neformalizată, și anume *cutuma* (*obiceiul juridic*), produs al trecerii timpului și al unei utilizări repetate (de unde și adagiul *une fois n'est pas coutume* sau „nu putem pretinde că este obicei ceva ce nu s-a petrecut decât o singură dată”) care obligă actorii juridici (exemple: în Franța, este evocată tradiția republicană: interdicția de modificare a legislației electorale în anul premergător alegerilor; demisia Guvernului în exercițiu în urma alegerilor generale).

Mai avem și situația particulară (și delicată) a *jurisprudenței*, care decurge din soluțiile constante date de jurisdicției unei probleme de drept, situație care trebuie plasată distinct față de normele precedente. Motivul: puterea creatoare (de drept) ar trebui să incumbe doar autorităților publice. Judecătorul („la bouche qui prononce les paroles de la loi” – „gura care spune dreptul”, potrivit lui Montesquieu, care adăuga că hotărârile judecătorești trebuie să fie într-atât de precise încât să nu fie niciodată altceva decât textul exact al legii. Dacă ele s-ar transforma într-o opinie personală a judecătorului, am trăi în societate fără să cunoaștem cu exactitate care sunt angajamentele pe care ni le asumăm) trebuie deci să se limiteze la a aplica norma juridică. Judecătorul nu este abilitat să o creeze. Această idee, însă, a fost abandonată în timp sau, cel puțin, mult relativizată. Spre deosebire de un simplu funcționar, judecătorul dă viață dreptului: el interpretează legea, o adaptează la situații noi și, în unele cazuri, pentru a evita o denegare de dreptate [art. 5 alin. (2) C.proc.civ., „Niciun judecător nu poate refuza să judece pe motiv că legea nu prevede, este neclară sau incompletă”], judecătorul acoperă carențele legiuitorului. Astfel, nu pot constitui obiect al controlului de constituționalitate hotărârile judecătorești sau RIL-urile (recursurile în interesul legii), dar Curtea Constituțională a României poate verifica constituționalitatea textelor legale aplicabile în interpretarea consacrată prin RIL-uri (*DCC nr. 854/2011*, M.Of. nr. 672 din 21 septembrie 2011).

§6. Validitatea, conformitatea și forța abrogativă și derogatorie a normelor juridice

Toate normele juridice (indiferent de sursă) sunt obligatorii și au față de indivizi aceeași forță juridică, fiind aduse la îndeplinire, dacă se impune, prin forța coercitivă a statului. Prin urmare, ierarhizarea normelor *nu* este generată de gradul de subordonare a indivizilor față de norme, acesta fiind constant.

Problema ierarhizării apare în momentul în care între diferitele categorii de norme intervin contradicții. Anumitor norme li se va da *prioritate* în raport cu altele. Ierarhia normelor reprezintă sistemul acestor relații de prioritate între normele juridice. Aici intervin raporturile dintre norme: *de validitate, de conformitate și de derogare*. În plus, există și două planuri:

- 1) raporturile stabilite între normele create în ordinea internațională și cele create în ordinea internă, precum și
- 2) ierarhia din cadrul normelor interne.

➤ Validitatea normelor juridice

Pentru ca o normă să fie juridică și obligatorie, este necesar ca ea să fie dată de o anumită autoritate, iar ordinele acelei autorități să fie ținute ca obligatorii. Validitatea normei juridice provine, potrivit lui Hans Kelsen, dintr-o sursă exterioară ei și orice sistem juridic este o ierarhie de norme, în cadrul căreia fiecare normă trebuie să provină dintr-o sursă superioară. O normă care reprezintă motivul de validitate al unei alte norme este descrisă figurativ ca fiind norma superioară în raport cu norma inferioară. Sancțiunea încălcării raporturilor de validare a normelor juridice este

inexistența (de ex.: în cazul în care Guvernul nu îndeplinește condițiile de introducere a ordonanțelor în sistemul juridic, actul normativ respectiv este inexistent; lipsește legea de abilitare în cazul ordonanțelor simple; ordonanța simplă intervine în domeniul legii organice; ordonanței de urgență îi lipsește motivarea urgenței etc.).

Criterii de validitate și eficiență a normei juridice: *legalitatea* (pentru a fi generală și permanentă, norma trebuie să aibă un rol determinant într-un ansamblu unitar de reguli), *eficacitatea* (norma juridică trebuie să intervină asupra raporturilor sociale pe baza unor valori raționalizatoare ale vieții practice și realizării unor obiective fundamentale necesare în procesul schimbării, iar nu în virtutea unor valori abstracte) și *legitimitatea* (exigența asigurării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și posibilitatea unei protecții sociale a cetățenilor, fără excepții).

➤ Conformitatea normelor juridice

Raporturile de conformitate sunt posterioare celor de validitate: doar o normă validă poate fi sau nu conformă. Conformitatea unei norme inferioare cu o normă superioară presupune ca prescripția acesteia să nu fie contrară prescripției normei superioare. Altfel spus, o normă validă va fi aplicată numai dacă conținutul său este conform cu norma superioară.

Cu alte cuvinte, ceea ce „ordonă” norma inferioară trebuie să fie o consecință logic posibilă a normei superioare. Dacă norma constituțională de la art. 22 alin. (3) din Constituția României prevede că „pedeapsa cu moartea este interzisă”, o eventuală normă legală „poporul român suveran poate reintroduce pedeapsa cu moartea dacă la referendum votează pentru aceasta peste 90% dintre cetățenii cu drept de vot”, normă inferioară, ar avea evident un conținut contrar conținutului normei superioare, pentru că regula logică de derivare utilizată nu este validă. Necontradictorialitatea sistemului pe aceeași treaptă a ierarhiei nu mai este o regulă de validitate, ci de conformitate.

➤ Forța abrogativă și derogatorie a normelor juridice

Ierarhia normativă se păstrează și în cadrul raporturilor de retragere a validității normelor juridice. Dreptul își reglementează nu doar propria producere, ci și propria distrugere (Louis Favoreu).

Abrogarea este procedeul prin care o lege își încetează efectele datorită unui act legislativ posterior și contrar ei, în timp ce derogarea este procedeul prin care se instituie anumite excepții de la o lege existentă. Abrogarea duce la scoaterea din vigoare a unei legi sau a unei părți din lege (deci excluderea sa din dreptul pozitiv; repunerea ei în vigoare ar presupune parcurgerea din nou a întregii proceduri legislative), iar derogarea face ca legea sau dispoziții ale acesteia să devină inaplicabile pentru anumite categorii de subiecte (legea nefiind scoasă din vigoare, dacă se înlătură excepția, se va aplica norma generală).

În virtutea principiului paralelismului competențelor și formelor, o normă nu poate fi scoasă din vigoare decât de către organul care a edictat-o și numai printr-un act emis în aceeași formă (o lege adoptată de Parlament nu poate fi abrogată decât tot printr-o lege sau prin Constituție, ori printr-un tratat contrar ei); principiul paralelismului nu funcționează, însă, și în cazul delegării legislative (o lege poate fi abrogată

și printr-o ordonanță de guvern, dar temeiul abrogării nu îl constituie actul abrogator, ci legea de abilitare care poartă abrogarea virtuală a dispozițiilor legale existente și față de care ordonanța este un act de executare).

Tot în cadrul raporturilor de retragere a validității regulilor juridice se manifestă și o a doua regulă: norma superioară în ierarhie poate abroga norma inferioară (o lege poate abroga o hotărâre a Guvernului; Constituția poate abroga o lege). Problema forței derogatorii se mai pune și în cadrul raporturilor dintre acte situate pe același nivel al ierarhiei, dar cu grade diferite de generalitate. Exigența care guvernează aceste raporturi este că regula specială derogă de la regula generală, dar regula generală nu derogă de la regula specială. Astfel, o lege generală posterioară unei legi speciale nu îi afectează validitatea. O lege specială posterioară unei legi generale de la care derogă nu afectează validitatea primeia, ci doar elimină posibilitatea aplicării ei în cazul particular reglementat special.

§7. Controlul respectării ierarhiei normative

Ierarhizarea normelor este doar o primă condiție pentru a fi în prezența unui stat de drept. Esențial este ca această ierarhie să fie respectată. Așadar, fiecărei trepte a ierarhiei normative trebuie să îi corespundă un tip de control al respectării ei (Dănișor, 2018, p. 293).

Ierarhia normativă	Controlul aferent respectării superiorității ierarhice
Norme supra-constituționale (de obicei, norme constituționale nerevizuibile)	Controlul constituționalității proiectelor de lege de revizuire
Constituția	Controlul constituționalității legilor Controlul constituționalității tratatelor
Tratate internaționale	Controlul convenționalității legilor
Legi	Controlul legalității actelor administrative normative
Acte administrative normative	Controlul conformității actelor de aplicare

Când ierarhia normativă este validată direct prin raportare la Constituție, controlul de constituționalitate se adaugă fiecărui palier al ierarhiei, inclusiv jurisprudenței.

§8. Locul dreptului constituțional în sistemul dreptului. Scurtă privire istorică asupra dreptului constituțional

- Ce loc ocupă dreptul constituțional în sistemul dreptului românesc? În argumentare, țineți cont de cel puțin două aspecte esențiale: importanța relațiilor sociale reglementate și valoarea formelor juridice prin care voința guvernanților devine drept.
- Ce înțelegem prin *regula conformității* și care sunt principalele consecințe ale acesteia?
- Analizați cele patru tipuri de influențe identificate de profesorul Louis Favoreu care au făcut ca, în prezent, dreptul constituțional să se prezinte sub o nouă înfățișare:
 - desacralizarea legii;
 - expansiunea constituționalismului ca filosofie politică;
 - dezvoltarea fără precedent a ideologiei drepturilor omului;
 - apariția și răspândirea justiției constituționale.
- Prezentați principalele distincții dintre dreptul public și cel privat folosindu-vă de criteriul organic, formal și material. Există subdiviziuni și în cadrul dreptului public?
- Stabiliți dacă următoarele trăsături sunt caracteristice raporturilor de drept public sau de drept privat:
 - unul dintre subiectele raportului este statul;
 - egalitatea subiectelor raportului;
 - obligațiile părților să decurgă expres din lege;
 - fiecare subiect urmărește un interes personal;
 - se urmărește interesul general;
 - subiectele sunt investite cu autoritatea statului;
 - raporturi de subordonare între părți;
 - efecte *erga omnes*;
 - efecte *inter alia*;
 - una dintre părți are dreptul să impună conținutul raportului și să oblige cealaltă parte, prin constrângere, să-și îndeplinească obligația;
 - oricare parte poate pune capăt raportului;
 - subiectele raportului pot fi persoane particulare;
 - inegalitatea părților (*Cristian Ionescu*, 2012, p. 11-23).
- Care sunt tipurile de constituții prezentate de Aristotel în *Politica*? Cum formulează el principiul separării puterilor în stat?
- Explicați conceptele de suveranitate (*superanitas*) și *imperium*.
- Prezentați contribuția Angliei la dreptul constituțional clasic. Ce aduc nou *Magna Carta*, *Petition of Rights* și *Bill of Rights*? Când apare prima constituție scrisă? Ce rol a jucat Franța în apariția Constituției moderne? Când apare prima Constituție sistematică a României? Se pot aminti și alte acte cu valoare constituțională anterioare acestora?